Ann. VI. | Num. XXII.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

BIS IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, *ante solvendum*, est: in Italia Libellarum 10; ubique extra Italiam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7½.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in extremis commentarii paginis Lib. 0.50 pro *unoquoque centimetro quadrato*

Cuncta mittantur ad ARISTIDEM LEONORI *equitem, commentarii VOX URBIS possessorem et administratorem*

ROMA — Via Alessandrina, 87 — ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN RUSSIA		IN ANGLIA	IN CIVITATIBUS FOEDERATIS AMERICAE SEPTEMTR.	IN GERMANIA	IN CANADA
Apud GEBETHNER ET WOLF	Apud "KRONIKA RODZINNA"	Apud BURNS AND OATES	Apud FRIDERICUM PUSTET S. Sed. Ap. et S. Rit. Congr. Typ.	Apud FRIDERICUM PUSTET S. Sed. Ap et S. Rit. Congr. Typ.	Apud LIBRAIRIE GRANGER FRÈRES
VARSAVIAE POLONORUM Krakowskie Przedmiescie, 13.	VARSAVIAE POLONORUM Krakowskie Przedmiescie 6	LONDON W. 28, Orchard Street.	NEW YORK 52, Barclay Street. CINCINNATI 436, Main Street.	RATISBONAE in BAVARIA	MONTREAL 1699, Rue Notre-Dame

RERUM INDEX

ROMAE

EX OFFICINA *PACIS*, PH. CUGGIANI

35, Via della Pace

MDCCCCIII

PROSPECTUS SUBNOTATIONIS

COMM. VOX URBIS IN AN. MDCCCCIII

Pretium subnotationis est in Italia Libell. 10; ubique extra Italiam Lib. 15; M. 12; Sch. 12; Doll. 3; Rubl. 6; Flor. 7 ½; Coron. 15 *recto tramite* mittendum ad

ARISTIDEM LEONORI EQUITEM

COMMENTARII "VOX URBIS" POSSESSOREM ET ADMINISTRATOREM,

ROMAM, via Alessandrina, 87.

PRAEMIA SOCIIS CONSTITUTA.

Qui pretium uti supra miserit infra Ianuarium mensem anni MDCCCCIII, praeter Commentarii numeros omnes qui edentur ipso anno MDCCCCIII, accipiet *ad libitum*:

a) Librum (vulgo « album ») praecipua Urbis referentem, pulchritudine insignem, atque Commentarii moderatore iubente expresse adstructum; *sive*

b) Urbis e Ianiculo monte prospectum (Tabulam aere cusam mer. 1,10 × 0,24); *sive*

c) Collectionem chartularum electissimarum, quae distinctae coloribus plurima de Roma, iuxta optimarum artium placita, referunt.

QUI NOVOS DABIT SOCIOS

aget insuper:

a) Libros de disciplinis omnibus, de bonis litteris, de Ecclesiasticis rebus quolibet e bibliopolarum catalogo, usque ad dimidium subnotationis annuae suae, id est in Italia ad Libell. 5; extra Italiam usque ad Libell. 7,50; Marck 6; Sch. 6; Doll. 1 ½; Rubl. 3; Flor. 3 ½; Coron. 7 ½. Ipse electos libros describat atque Commentarii administratori significet; gratis mittentur, excepto impendio diribitorio Reipublicae debito; *sive*

b) E picturis Urbis grandes duas, photographice redditas, prouti voluerit ac significaverit; usque, ceu supra, ad dimidium annuae subnotationis;

c) *Sin potius cupierit, dimidium subnotationis pretium ei remittetur qua pecunia dimiserit.*

Hac ultima conditione (*c*) modus datur sociis, quo si binos dederint socios novos, ipsi *gratis* Commentario fruantur; sin, possint amico favere, Commentarium dimidiato pretio praebentes.

Notatum vero plane volumus nos nova omnino sociorum nomina exspectare tradenda; non enim socios novos umquam existimabimus eos, qui nomen suum olim iam Commentario dederunt.

Ann. VI. ROMAE, Idibus Novembr. MDCCCCIII. Num. XXII.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETIUM SUBNOTATIONIS: In Italia: Lib. 10 — Ubique extra Italiam: Lib. 15, M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 ½.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR: ARISTIDES LEONORI, eques. ROMAE - Via Alessandrina, 87.

INTIMUM "VOCIS URBIS„ GAUDIUM.

Laeti animi, quo sincera fide efferimur ac gestimus quotquot *Vox Urbis* commentario operam damus, socios et lectores participes volumus ob **Petrum Angelinium** nostrum his diebus a Summo Pontifice inter antistites suae domus adlectum.

Num viri in litteris praestantiam, qua inter clarissimos latini eloquii scriptores omnium suffragio excellit, laudibus prosequemur? Num eius verecundiam, vitam pientissimam, a vulgi rumoribus omnino semotam enuntiabimus?

Verbis animum candidissimum laedemus; a quo tamen veniam petimus, si, ipso ignaro et proculdubio adversante, meritum ab eo honorem protulimus, ac, filiorum dilectione, magistro dulcissimo publice atque vehementissime gratulamur.

v. u.

DE POËSIS ORIGINE. (1)

Omnium fere populorum mores et res gestae, quorum rationem et notitiam praehistoricae scientiae est perscrutari, sic mythologiae commentis inumbrantur, ut difficillimum sit verum a falso secernere, cum disiunctorum adeo a nobis temporum et religiosi et litterarii progressus studio operam navare intendimus. Graeciae, exempli gratia, historia a Pelasgorum apparitione, quam duodevicesimo saeculo ante Christum natum accidisse ferunt, ad decimum usque saeculum, in quo heroica poëmata conscripta fuere, in traditione mythis involuta continetur; nec aliter de populi Romani historia dixeris. Proculdubio huiusmodi historiae non est certam afferre eorum cognitionem, de quibus agit; nimium enim retrusa sunt et obscurata; aliquid tamen revelat, quod priscarum gentium acta quasi divinare permittit, atque nos ad aliquantulam earum notitiam conducit.

Marcus Tullius in primo *De inventione rhetorica* libro scribit homines errasse quondam silvis belluarum more, harumque vita fungentes, nec rationem bonis ingenuisque artibus, nec labore corpus exercuisse. Hoc ab statu quidam, nunc temporis ignotus, homines abducere quam maxime cupiens, et humanae naturae, et qualitatum, quae eamdem ornant perficiuntque, si colatur, in studium incubuit, ut abiectis silvestribus moribus indignoque victu, progressui humanae creaturae proprio consuleretur. Ita ad sibi propositum devenit finem, ut qui antea feri inhumanique vivebant, mansueti nobilesque efficerentur, atque sibimetipsi gratulari posset, quoniam eo deventum esset, ut aequum censeretur

Publica privatis secernere, sacra profanis,
Concubitu prohibere vago, dare iura maritis,
Oppida moliri, leges incidere ligno (1).

Quanti haec philosophi ethnici opinio pendi debeat, et ad propositum nostrum quosnam intra fines constitui, non opus est manifestare; omnes enim vel mediocriter in humani generis historia, praesertim quae in Sacris Litteris continetur, versati probe norunt, quare in praefatam morum turpitudinem homines fuerint prolapsi, et quonam pacto fuerint proinde ab huiusmodi miserrimo statu divinitus abducti.

Hinc eloquentiam originem ducere Tullius affirmat. Nam quo modo, et qua ratione illos non minus antiquos quam nequam mores eradicare ac deponere quirent homines, atque ad boni rectique cultum, ad excellentiorem vitae normam adduci, ni vividior loquendi gratia, praestantiorque disserendi dexteritas adessent, queis adlecti illi pariterque moti rite frugique vitam degere cogerentur? Ad rem Natalis Comes in *Mythol.*, lib. I, cap. 2, scribit: « Cum enim turbae feminarum et imperitae multitudini religio, et Deorum metus, et fides, et probitas, et temperantia esset in animis inserenda, qui neque Dei naturam intelligerent, neque integritatem rapinae ac libidini sine aliquo Deorum metu anteponerent; non solum fabulosae de Diis narrationes a sapientibus fuerunt excogitatae, sed etiam fabulosae imagines et picturae monstris prope similes introductae. Sic fulmina Iovi tributa sunt, tridens Neptuno, sagittae Cupidini, fax Vulcano, ac varia terrorum instrumenta Diis ceteris ». At vero poësis homini ab ipsa natura concessa est, iuxta Aristotelis sententiam; illa sensus sacro aestu cor agitantes exprimuntur; illa itidem omnes populi usi sunt ad Divinitati cultum exhibendum eique monstrandam omnimodam devotionem. Eleganter cecinit Tibullus:

Agricola adsiduo primum lassatus aratro,
Cantavit certo rustica verba pede.
Et satur arenti primum est modulatus avena
Carmen, ut ornatos duceret ante Deos.
Agricola et minio suffusus, Bacche, rubenti,
Primus inexperta duxit ab arte choros (1).

Poësim idcirco illi morum magistri minime tum neglexerunt, cum illorum amore, quae hominem urbanum comemque reddunt, humanam naturam accendere et illustrare conarentur. Apposite ergo dixit Plutarchus poëticam omnis disciplinae fuisse initium. « Quin et ipsa, – scribit Paulinus Chelucci, Schol. Piar., – ipsa quidem multo prius, quam eloquentia potuit agrestes et immites hominum animos mulcere cantu, et ad pulchritudinem virtutis allicere. Ipsa prior apud illos de immortali Deorum natura disserere, eorum laudes canere, et sacra facere instituit, unde poëtae primi et theologi et sacerdotes vocati sunt ».

Eloquentia, de qua Cicero, haud par huic erat, quae postea insignem in litteraria republica obtinuit principatum, et cuius gratia bene meriti fuere de civibus et litteris non pauci oratores, Graeciae Latiique decus; sed initialis rudisque, qualis viros decet, quibus datum fundamina alicuius artis vel scientiae moliri: « nihil est simul et inventum et perfectum » idem Tullius scite asserit. Huiusmodi eloquentia in melius de die in diem succrescens ad « methodum » redacta fuit a rhetorices inventoribus, Tisia et Corace, Siculis, et a Gorgia Leontino, Empedoclis, prout traditur, discipulo, viro sapientia et eruditione praestantissimo, qui, ut ait Cicero, centum et septem complevit annos, neque umquam in suo studio atque opere cessavit; magnam insuper ad rem amplificandam opem conferente Thrasymaco, qui princeps dicitur inveniendi aptam verborum et numerosam conclusionem. Ut eloquentiae, poësis exordia rustica fuerunt et imbellia, circa formam praesertim, quae ab eloquentiae forma non discernebatur; quin et unum esse poësim et eloquentiam indubius firmavero, donec, labente temporum cursu, poëticam disciplinam profitentes rythmicam et doctam reddidere. « Cum igitur fortuito saepe ut fit, aliquid concluse aptoque initio diceretur, animos hominum auresque pellebat, ut intelligi posset id, quod casus effudisset, cecidisse iucunde; tunc notatum genus est. Notatio autem et animadversio peperit artem » (2).

(1) Ex opere cui titulus: *Elementa artis metricae latinae*. — Pars altera —, quod proxime prodibit.

(1) Hor., *Epist. ad Pisones*.

(1) *Eleg.* I, lib. II.

(2) Sic ex Quintiliano Cyprianus Soarius, S. I. *De Arte Rhetor*, lib. III, cap. 36.

SOCIETAS LATIALIS EDITRIX

(ROMAE, Via Tomacelli, 15),

tria volumina vulgavit novissimae collectionis, quam inscripsit:

EXCELLENTISSIMI POETAE IUVENIBUS EXPOSITI.

Quae quidem volumina — **ILIAS** — **ODYSSEA** — **AENEIS** veneunt singillatim lib. 2; (pro commentarii *Minerva* sociis, lib. 1,50).

Satis est probatum rationem optimam litterarium opus explanandi — sive poema sit, sive drama —, viam facillimam ut eius artificium plane intellegatur, in narratione positam; ab eo vero factam, qui plane, ex omnibus partibus universaque pulcritudine opus idem perceptum, totum referat. Ita narrator praeclarum opus exponens, una commentatur, illustrat; iuvenis autem qui legit — neque iuvenis solum! — operis formam omnino claram ac definitam sibi fingit, atque aptissimum apparatum ad archetypum deinde gustandum. Quamquam *quot* ii sunt qui primigenia possint delibare?... Non est igitur dubium quin iuvenes pariter et culti viri ex his narrationibus oblectamentum simul atque utilitatem percepturi sint, prouti apud Anglos factum iam vidimus de narrationibus ex Shakespeare, quas Carolus Lamb concinnavit. Adde volumina nostra omnia — partem propriam « Bibliothecae Commentarii *Minerva* » constituentia — pluribus, iisque pulcherrimis figuris esse ditata; quin imo *Aeneidem* celeberrimis Pinelli artificis immaginibus exornari.

Eadem Societas Latialis Editrix nuperrime veno posuit

CHARTULAS DIRIBITORIAS VERILGIANAS

ad amussim reddentes tabulas quas Pinellius, ineunte saeculo XIX, ad *Aeneidem* illustrandam descripsit.

Chartulae hae, praeter quam quod artis specimen exquisitissimum constituunt, mirabile eruditis viris, discipulis, praeceptoribus offerunt subsidium, ut magni poematis praecipua in mentem revocent magisque adfigant.

Series quinquaginta et unius chartularum, quas elegans theca apposite fabrefacta custodit, venit lib. 3; chartula quaeque lib. 0,10.

Cuncta requirantur a

SOCIETATE LATIALI EDITRICE

(Romae, *Via Tomacelli, 15*).

SOCIIS MONITUM.

Sociis pluribus morem gerentes Idib. Novembr. an. MDCCCCII apud Commentarii *Vox Urbis* administratorem officium instituimus, quod de negotiis Ecclesiasticis sit; de expediendis scilicet rationibus omnibus, quae apud Romanae Ecclesiae « Congregationes » aguntur.

Itaque si quis procuratione nostra uti velit, profecto temperantiam in pretio, studium atque alacritatem in opere inveniet.

ut versus aptus esset atrocissimis casibus, quibus ipse gentes moneret: iustitia gentes extolli, populos propter scelera in adversa delabi, idem esse regibus et gentibus fatum. Atque hic memoratum volo et notandum Victorio fuisse animum cuiusvis iniuriae et maleficii impatientem; partem nullam. Odit reges, optimates, si tyrannide utantur; amat sacerdotes si pro populo stent adversus potentes; eodem prorsus modo, quo vivens domi, extra, insolens cuiusvis nequitiae, loquebatur.

Tragicum Alferii opus non arte quaesitum, sed natura praelucente conflatum apparet, cuius ipse sibi fuit magister et dominus; ideoque eximia eius laus cum nullo homine communicanda recte censetur.

H. De Vecchi Pieralice.

HORAE SUBSECIVAE.

In Sanctam virginem Rosaliam,
Panormi patronam, festa popularia.

O felix una ante alias urbs alma Panormi,
Lauricomas inter sylvas citriosque nitentes
Consita, quae vatem inspiras et carmina dictas;
Felix, quae iactas artis monumenta vetustae,
Numinis atque aedes prae maiestate verendas,
Et passim vario decorata palatia luxu!
At nostris oculis sane felicior ora,
Edita namque tuis est cautibus alma puella,
Quae regum fugiens sublimia limina, et aurum
Inclyta despiciens nigro se condidit antro,
Atque ita pro Christo non fluxo ardore perurens,
Caelestes meruit Superum conscendere sedes.
O Rosalia, vale, Siculae laus maxima gentis,
Te virgo meminisse iuvat, tua festa quotannis
Cum redeunt, nobis suadent virtutis amorem,
Et relevant tacitis exercita pectora curis.

Atquisnam numeris, quisnam aequo carmine possit,
Dicere, pulcra oculis quam pareat alma Panormus
Cum, Rosalia, tibi recolit solemnia festa?
Tunc vario exsultat motu urbs, tunc nube repulsa,
Tristitiae, laetos hilarant nova gaudia cives.
Ecce autem primo sub vespere confugit omnis
Ad mare turba frequens, velata ubi fronde iuventus
Nautica, commissos exspectat ponere ludos.
Aspice praevalidis intendunt brachia remis
Laeti illi iuvenes, et iam ferventia tentat
Corda paror pulsans et spes agit inclyta laudis.
Tempus adest, signum certaminis aera dedere;
Haud mora velivolas cymbas tenuesque phaselos
Huc illuc agitant pelago, et velocius Euro,
Adnixi torquent spumas et cerula verrunt.
Tum plausu fremituque virûm studiisque faventum
Erctaeus resonat vertex et littus amoenum.
Exsilit ante alios et fert sua praemia palmae
Turbam inter victor tanta iam laude superbus.
Continuere animos vix haec spectacula visu,
Cum nova succedunt oculis gratissima nostris.
Festivi en lycni pendentes moenibus urbis
Purpureos late pingunt roseosque colores,
Quales saepe solent caelesti pingier axe.
Quod magis est mirum rutilo vis ignea lucis
Prodit ab electro, et flammis radiata coruscis
Nox superare diem visa est, populoque stupente
Mille repente faces medio de gurgite surgunt.

Interea totam media sub nocte per urbem
Ingens fit strepitus: vos huc accurrite cives,
Ad pelagi ripas Zephirorum ubi lenibus auris,
Admiranda oculis incendia laeta parantur.
Cernite per tabulas impune ut Mulciber erret,
Ut pulcros variis effingat nexibus orbes;
Aëra pervolitat, nunc huc, nunc prosilit illuc,
Diversas semper referens in imagine formas.
Cernite flammarum longos albescere tractus
Nubibus effractis; tonat aether, depluit imber
Torridus, atque alto tandem se gurgite condit.

Haec, Rosalia, tibi spectacula laeta quotannis
Instaurant cives; ludis plausuque frementes,
Vicini exsultant colles, numerisque canoris
Hic curarum expers inter praedulcia villae
Otia, promeritos mea Musa adiungit honores.

Cephaludii scripsit

Vitus Lo Duca.

SYNESII EPISTOLAE.

Quoniam de Synesii vita egimus, (1) de eius operibus, ut sumus polliciti, sermonem instituemus. Quae quidem, quia diversi sunt generis, simul in disquisitione poni nequeunt. Eorum enim quasi quatuor genera distinguere possumus, quorum primum epistolas continet, alterum hymnos, tertium opera philosophica, quartum denique oratoria. De quibus, si ita lubet, singillatim dicemus; ac primum de epistolis.

Synesianas epistolas, quae ad nos usque pervenerunt numero CLVII (aut iuxta Petavianam editionem CLVI) inter omnia huius viri opera primum locum habere ex eo praesertim constat quod apud veteres maxime omnium tritae fuerint manibus. Cadentibus enim litteris Graecis, apud Pentapolitanos praesertim et Aegyptios, factum est ut qui homericae platonicaeque linguae adhuc essent studiosi illas avide arriperent, veluti dulces quasdam epulas, atque per manus traderent suorum amicorum. Hinc equidem, utpote quae a librariis multis exscriberentur, mendis sunt atque erroribus refertae, (quod utique iis qui nostra aetate opera Synesii edenda curarunt magnum laborem attulit); id vero in viri laudem cedit, quod aperte demonstret quantae is apud suos fuerit existimationis.

Quod cum non ignoraret Synesius, illud fortasse causa fuit cur scribendis in epistolis ea nonnumquam usus sit ratione, quae minus epistolare genus decet. Enimvero non semper illam qua maxime delectant epistolae familiares nativam suavitatem iucumdamque libertatem adhibet, sed ad ostentationem potius atque gloriam scribere videtur (2). Quippe sciebat vir se a multis et lectum iri et examinatum, atque verbum timebat usurpare quod oculos auresve rhetorum offenderet, quos suo tempore auctoritate in litteris valere arbitrabatur. Cuius quidem timoris indicium habemus in quadam eius epistola (CI), ubi ad amicum quemdam, Marcianum nomine, se recta scribere non audere dicit, « ne, – ipsa sunt Synesii verba –, varia eruditione refertis hominibus ratio reddenda mihi esset, qui voculas omnes ad vivum resecant. Non parum enim periculi est, ne in totius Graeciae conventu epistola legatur ». Totius Graeciae conventum appellat huius Marciani domum, in quam, Constantinopoli, rhetores huius temporis et sophistae conveniebant, quorum iudicium maxime reformidabat. Quod utinam sprevisset! Nam quae eorum auctoritas est et doctrina, qui voculis ad vivum resecandis intendunt? Illos potius leguleios syllabarum aucupes dixeris, quam bene dicendi magistros et doctores. Atque talis erat horum temporum indoles, non ut gravem illam succoque plenam sectarentur eloquentiam, sed inanem quamdam ac puerilem ad iocos maxime, aut ad voluptatem factam. Eloquentia videlicet a philosophia succum omnem ducit, vera autem philosophia Synesii aetate Christo se adiunxerat. Animos illa Chrysostomo dabat et immortalitatem; ceteri languere, nostraque memoria iacent oblivione pene sepulti. — Sed hac de re infra recurret oratio cum de Synesio philosopho agemus.

Quamquam hoc vitium synesianis in epistolis passim deprehendere est, tamen non ideo parvi faciendae sunt. Iure enim et a veteribus magni aestimatae fuerunt, et ab nostrorum temporum viris eruditis summo pretio habentur. De his enim haec Photius in sua *Bibliotheca:* « Lectae sunt Synesii epistolae diversae, venustate ac dulcedine fluentes, non sine sententiarum pondere et gravitate ». Evagrius autem Scholasticus, dicit eas esse « eleganter eruditeque scriptas » (1). Uno verbo, cum Thoma Neogeorgo, qui an. MDLVIII Basileae volumen epistolarum synesianarum edidit, has censemus esse « lectu dignissimas ».

Nam, praeterquam quod multa continent lepide faceteque narrata, plurimaque in iis occurrunt quae Synesii vitam eiusque egregiam indolem illustrant, id, meo iudicio, praecipuum habent, quod illorum temporum historiam moresque prodant. Sunt enim ultima ac prope sola corruentium rerum Lybicarum monumenta, atque velut extremus spiritus provinciae morientis et in barbariem mox immergendae.

Ex his videlicet discis quanta fuerit militum et licentia et ignavia, qui a civibus alendi atque defendendi erant nedum cives defenderent (2).

Tota provincia militibus in praedam traditur et exactoribus. Hostes eam occupant, populanturque agros; nihil curant qui rei praesunt publicae. Illos enim reiicere ut valeant cives, non ab Imperatore petunt opes immensas aut exercitus amplissimos; rem CC Unnigardae conficient, milites enim sunt fortissimi, qui cum pauciores essent numero, quadraginta videlicet, bis terve cum hostibus amplius mille dimicarunt maximasque et insignes reportarunt victorias. Postulat Synesius (3) ut ad illos quadraginta, C et LX adiiciantur. Neque tamen id auxilii consequi potest. — Salutem omnium tueretur praefectus, qui prudentiae virtutem coniungeret. Quam vero ut plurimum improbi fuerint, quos ad lybicas oras mittebat imperator, ex epistolis synesianis habes, homines

(1) *Cf.* num. XIX.
(2) Ipse Synesius ab amico quodam postulat epistolas non quae amicitiam prae se ferant, sed ostentationi illi sint et gloriae. (*Epist.* XXIII, edit. Migne, vol. 66, *Patrol. Graecae*).

(1) Hic adnotare iuvat quid de Synesio censuerit Theodorus Metochita, vir inter Graecos saec. XIV eruditissimus: „ Ipse Synesius, vir ob multiplicem sapientiam atque ob versatile et per omne doctrinae genus discurrens ingenium admirabilis, mentis linguaeque volubilitate ac celeritate quam qui maxime praeditus, spontaneaque veluti elocutione fluens: is, inquam, in omnibus scriptis suis syntaxim severam sequitur, et pleraque abstrusa et aurium consuetudini parum conformia loquitur „. (*Fragmentum Metochitae* in Migne, *Patr. Graeca,* vol 73). Docet ibi auctor eos, qui in Aegypto instituti fuerint, asperiore orationis genere usos esse.
(2) *Epist.,* CXXV.
(3) *Epist.,* LXXVIII.

Aliam vero opus est poësis originem, prima quidem puriorem, indicare; illius nempe poësis, qua viri Dei usi sunt ad divinae scientiae semina inserenda sanctamque iustitiam. Hi sunt nobis iure merito ante omnes et super omnes laudandi, qui « dominantes in potestatibus suis, homines magni virtute, et prudentia sua praediti, nunciantes in prophetis dignitatem prophetarum, et imperantes in praesenti populo, et virtute prudentiae populis sanctissima verba, in peritia sua requirentes modos musicos, et narrantes carmina scripturarum, homines divites in virtute, pulchritudinis studium habentes » (1), primi dicuntur « poëseos conditores, oratoriae facultatis principes ». Et quandoquidem afflantis Numinis gratia factum est, ut quidquid sanctorum virorum cecinerunt ora, perlegendum exstet, personandum, degustandum; vel brevi temporis intervallo suavissimae voluptati indulgeamus. « Moysis historiae, – ait Maurus Riccius, – gravissima maiestate procedunt, in quibus interdum aut vehementes, aut temperatae orationes interpositae, quasi eae conciones, quarum habitus est Polybius inventor, omnem eloquentiae artem exsuperant. Contra vero fervet immensusque ruit ore profundo, cum finem humanae servitutis vaticinatur, ita ut stili sublimitate nullus sit ei ne optimorum quidem poëtarum omnino comparandus ». Ecquid de prophetis? Verissime me dicturum reor, si robustam perfectamque natam esse firmaverim horum Dei servorum eloquentiam, robustam perfectamque poësim, utpote qui illo agitante caluerant divino Numine, quod aperit os mutorum, et linguas infantium facit disertas, ut bona salutis verba populis eructent, illudque in medio terrae fundent pacis compositae regnum, a Tullio inter superstitionis ethnicae tenebras coniectatum et rotundo, fabulis licet implicito, sermone praedicatum. « Et David, – sunt sancti Hieronymi verba *ad Paulinum*, – Simonides noster, Pindarus, et Alcaeus, Flaccus quoque, Catullus, atque Serenus, Christum lyra personat, et in decachordo psalterio, ab inferis excitat resurgentem. Salomon pacificus et amabilis Domini, mores corrigit, naturam docet, Ecclesiam iungit et Christum, sanctarumque nuptiarum dulce canit epithalamium ». Et sic porro de ceteris divino spiritu afflatis scriptoribus praedicaveris, queis sacrae illustrantur Litterae, Religionis fundamentalis codex, fons inspirationis indeficiens. « Hinc, – prosequitur noster Riccius, – hinc Indica illa antiquissima poëmata, hinc dein, excultis ingeniis, prodiere Graecorum opera, hinc Platonis dialogi, hinc Pindari odae, Demosthenis orationes, et ne longius enumerando immoremur, quotquot restant adhuc veteris sapientiae monumenta » (2).

Nec illi profecto vates laudum praeconiis privandi sunt, qui, etsi illam vitae rationem, quae magis voluptatibus faveret, quam quae doctrinae, sequi mallent, ut recte advertit Barthelemius, et causis physicis graviorem, quam « moralibus » in litterarum progressum actionem concederent, orbem tamen, quantus est, fama repleruut sibi parta, peramplam commonstrantes viam, et ad philosophiae cathedram, et ad poësis cacumen, disciplinarum dogmata, metrorum varietatem, sonorumque miram dulcedinem congerentes, quae omnia studiosis quibusque ingeniis, Minervae Apollinisque recessus frequentaturis, offerrent.

THOMAS VIGNAS S. P.

(1) *Eccles.*, XLIV.

(2) MAURUS RICCIUS, *Varia latinitas.*

VICTORII ALFERII
CENTENARIA COMMEMORATIO.

De Victorio Alferio scribens inter centenaria sollemnia, quae de eo sive Astae in patria, sive Augustae Taurinorum, sive denique Florentiae, ubi eius ossa diem resurrectionis exspectant, non miror viro accidisse, quae summis solent dum vivunt contingere, scilicet in partes et figuras raptari varias velint nolint, ament aut perhorrescant, prouti mens varia caelatorum et dolantium feratur. Hi quippe imaginibus eorum baculos, umbellas, muccinia, fistulas, thecasque ad tabagum, psittaciaque exornant; illi aurea conflant numismata coram pro pectore suspendenda aureis, argenteisve catellis; hi sexcenta feminarum ornamenta vultibus notis decorant; illi cauponas, obsonia, vina, odores, novasque pileolorum, galerorum, indumentorum formas nominibus celebratis illustrant. Ecquid? Si externus, quam longissime divisus a nobis marium tractu tractuque terrarum, nostrarumque ignarus rudisque rerum, repente adventans illa viseret scripta, vel celebrata voce auscultaret, non immerito crederet virum illum, cuius percrebrescit nomen, fuisse coquum, fuisse aurificem, fuisse cauponem, barbitonsorem, et nescio quot ex reliquis artibus exercuisse. Nec id aetati nostrae vitio vertam; antiquus mos iste fuit; scimus enim, Ovidii tempore, Romae nullam fuisse matronam, quae Sulmonensis poetae aut annulo commendatam, aut gemmatae zonae, aut aureis insculptam fibulis non circumferret, et ambitiosa non ostentaret imaginem. Quae quidem si fines intra suos singula starent, neque latius ab iis, quae supra demonstravimus, evagari paterentur, in pace ferrem; sed cum sit qui indolem viri, quisque prout libet, suam trahat in partem funibus et catenis, nonnulla amplificans et exaggerans, nonnulla maligno silentio sepeliendo praeteriens, prouti studio propriae partis movetur, hominem ostendit non qualis est, sed qualem vult, pictoremque Horatianum belle imitatur, qui iussus conficere naufragii imaginem, Nemorensis Dianae lucum, aram, lacum, cupressum coloribus exprimebat (1).

Neque aliena refero, neque remota, neque, et dicam, ignota. Qui enim, ex. gr., Dantis Aligherii indolem ex diversis, qui de illo nunc scripti sunt, libris voluerit eruere, incertus haerebit et anceps, rapieturque in opposita e diametro sententias sexcentas.

Alferio nostro idem ferme contigisset, nisi, prudens futuri temporis, suas propria manu exposuisset vices, suam indolem, mores, odia, cupiditates, amores, delicias. Eequis autem crederet in fero illo homine, si stylum inspexeris, fuisse delicias? Ac tamen fuere et suaves; ipso utor auctore, qui se probe norat, et ad fidem semet exponit, fortasse nimis aperte. Abdicatis igitur tamquam fabulis, et spretis ac repudiatis commentis omnibus, quae cum scripta ab eodem vita vel non conveniunt, vel in contrarium aguntur, hoc unum de Victorio sentiendum credo, fuisse in animo eius excelsam indolem, quam iuvenilium annorum fervor alio diverterat; studia impatienti ingenio et acerrimo non accommodata, neque ad modum credita exasperaverant; fluxi mores mollesque fecerant indignantem praesentium, at non desperantem futuri. Pertaedens eorum, quae in proximo et ad manus habebat, benemoratam et liberam effeminatis moribus civitatem reperturum se arbitratus, per omnem Europam, quanta est, indefatigabilis, et subtilis observator, morae impos et impatiens ferebatur. Ecquis agebat? Nihil, praeter suam indolem publicis foetam virtutibus, quas in historiis repererat, usquam inveniebat; proindeque, quasi exhorrens cadavera, sine requie ibat, et ibat. Virtus interea noctu, interdiu latrabat in pectore; memoria viros illos egregios, quorum factis legens haerebat otiosus, ut vel ipse credebat, reducebat ante oculos, quorum adspectu et casibus nec in somno carebat; tempora illa gloriosissima e sepulchris et pulvere rursum excitare cupiebat....

Satis animi habebat, quantum saltem tanto magisterio par esset; at quis audiret? quis non crederet stultum, sapiens enim stultus videtur in habitatione dementium? Quis non irrideret...., et iure irrideret, studiorum deficientia, verba non sequentia mentem?... Proh! magistrum discipulis ridiculum! Ergone conticeret, et ita lymphatus tota vita aestuaret, ut denique rabie disrumperetur? Esset ergo solo inutile pondus, quasi plebeius homo, qui patricius genere? Haecne sibi tam praeclara videnti, tanta fortitudine et constantia animi praedito, a tam sublimi fastigio foeda, turpia, iniqua sui saeculi contemplanti?

At res a fundamentis instaurandae erant; studia resumenda ab exordio; provehenda ad apicem... Immensum onus, exosum iuvenilibus diebus munus, corpori ingratum, et morsibus aequalium, si in via deficeret, appetendum. Atqui sentiebat quid posset, vis animo inerat, voluntas flagrabat. Potuit velle; voluit posse; confecit.

Tenetur, proprio iussu, sedili vinculis alligatus ne a studio fugiat; abraditur dimidium comae; una tantum ex parte vultus barba tondetur ne palam exeat; aut studiis excellere, aut mori. Excelluit, neque mortuus est, et fato communi quamvis cesserit, vivit adhuc, et vivet haeres magni nominis, et princeps in tragicis vates. Huius enim ope, postquam, fato nescio quo, in illo Latinarum rerum naufragio, quo tragoediae Latinae omnes obrutae sunt, quibus, Horatio teste, Graecis cum ipsis felicissime de principatu certabamus (1), Italiae honos amplissimus restitutus est, et nulli civitati secundus, plurimis praestare videtur. Hoc Alferii opus, qui sibi ad rem, prouti Torquatus pro epicis et Vergilius, novam carminis rationem, sonumque, modulamenque comparavit, effinxit,

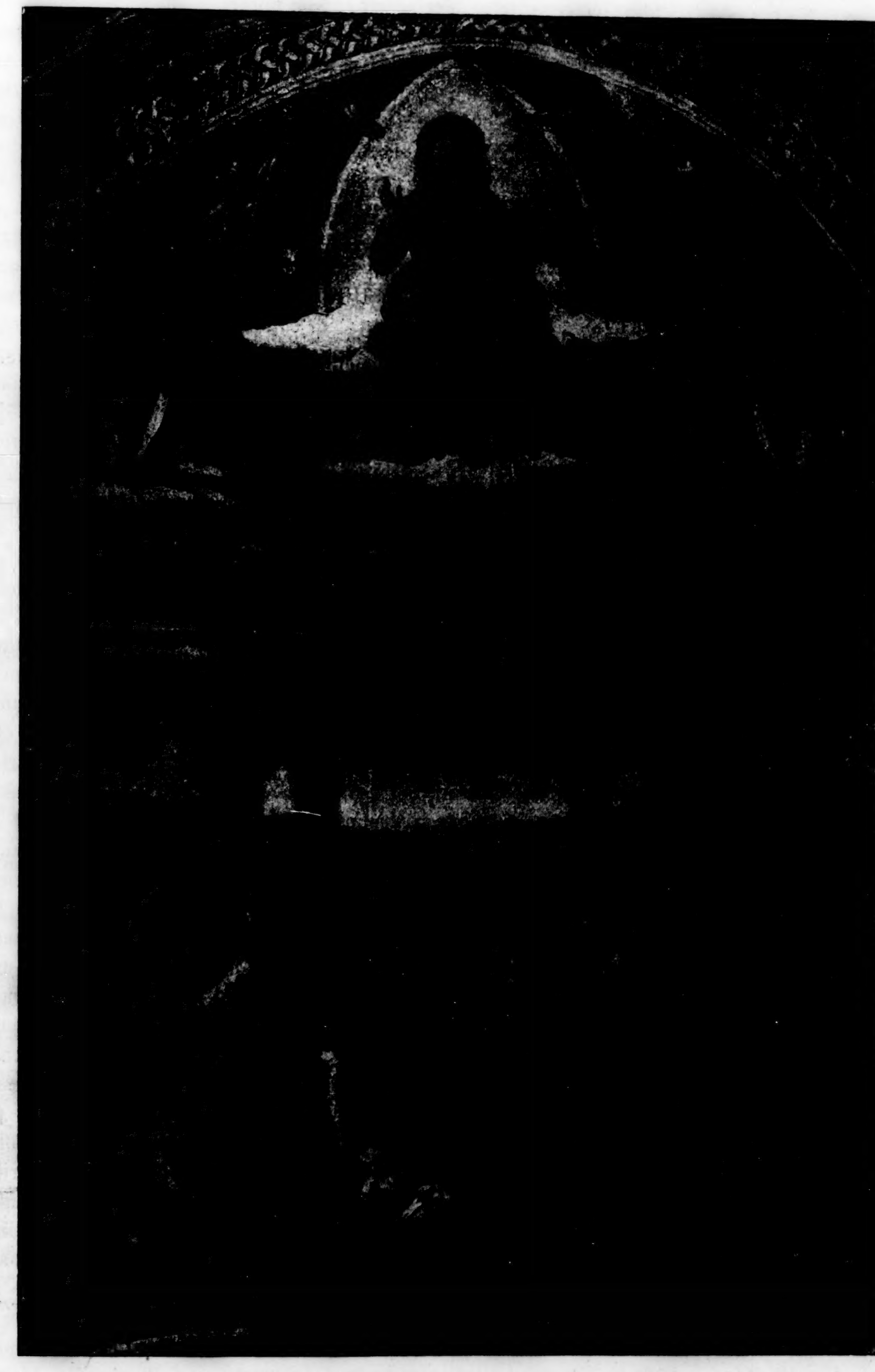
(1) HORAT., *De Arte Poetica*, v. 20 et seqq.

(1) HORAT., *De Arte Poetica*, v. 285.

rentii et Damasi, quod a Cancellaria Apostolica nuncupatur.

Acres tamen fama Vannuccii, qua Florentiae super ceteros laudabilis ferebatur, acres, inquam, stimulos invidiae aemulorum subiecit, atque inde in hunc et acre bellum indictum, nescio utrum communicatis consiliis hoc egerint, vel quisque per se, pessimo instinctu, (qui tamen genio mos pessimus et lues est), fecerit, quod adversus se nemo factum voluisset. Hoc autem bellum, quoniam adversus ea quae pulchra sunt oculis et omnium iudicio aperta et perpetua sunt, calumniae angustum praebet locum et exiguum, calumniis, criminibusque undique accersitis coalescere necesse fuit. Hinc omnia fanda atque infanda relatu in Petrum congesta sunt, in plebem vulgusque sata, et germinantia in dies aucta. Petri parsimonia in victu et in vestibus, (in iis enim homo minime superbiebat), aliquid sordidum admittere dicebatur; mox a sordida parsimonia migratum est in avaritiam et alieni cupiditatem effrenam, quae nihil pensi haberet; ulterius usque ad scelera progressum est, et hac horribili iniquitate insignis Petrus cantabatur in urbe tota. Tum probrosa cetera et coenosa circa bonos mores praedicabantur; dicebatur in arte alienis crescere typis, imitatione potius, quam creatione, fumosarum imaginum, quibus nihil demeret praeter colorem; ferebatur denique modo redolens hircum, modo exosus et vitandus vel rudi, vel foedo, vel turpi colloquio; si tacuisset, crimen; si loquutus esset, scelus. Et pudet dicere, sed veritati dandus est locus, ipse Michaelangelus Bonarroti non modo tales insufflabat in ignes, sed ipse, ipse in rogum ingerebat ligna, aptabat interdum struem, subiiciebat et flammas. Qui denique in Vatinianum hoc odium eo processit, ut cum illi de pingendo indicio mundi supremo datum esset munus in Xystino sacello, non modo superillitis coloribus voluit deletas Vannuccii picturas, sed ne quis postea revocaret, causam interserens arcendi pulveris, omnino parietis frontem voluit malleo et scalpro divulsam, novamque aedificatam, aliquantulum a summo in ima incumbentem, et inclinatam.

Reliquit ergo Vannuccius, fastidiosus iniquarum vocum, Florentiam, brevique peragrans egregias civitates italicas, Perusiam rediit, haud ultra migraturus. Hoc in tempore plurimi ad eum instituendi novi iuvenes convenerunt, quorum libenter daremus nomina, nisi omnes, quasi stellas meridianus Sol, absconderet Raphael ille Urbinas, quo Petrus vel uno sublimis super reliquos deferretur. Visne discere quantus uterque? Pinxerat Raphael in ecclesia S. Severi Perusiae; dimidium inferius pingendum reliquerat; haec anno MDV; Vannuccius addidit manu sua quae pingenda restabant. Raphael ipse, ubi de re monitus, iure et bene factam censuit; atqui Petrus inferiora pingens, semet secundum discipulo iudicavit; qui autem vident dignum existimant societate tam nobili, laudantque tabulam, in qua duo tanti continentur in pace.

Praesepe Domini, quod Petrus Vannuccius effinxit.

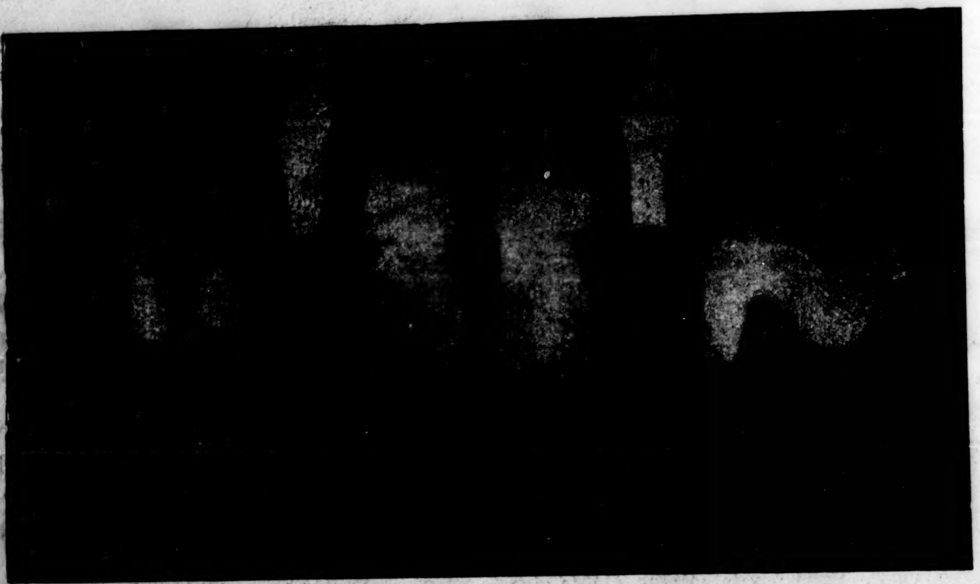
At Vannuccius iam senex, – octogesimum quippe et octavum numerabat annum, – anno MDXXIV, Fontiniani mortuus est, mortuus immo repertus est; luene, quae tunc grassabatur?; vel apoplexi? vel impia suffocatione gutturis aemula manu? Ignotum. Hoc unum scimus; eo iniusta crimina valuisse, ut extra templa sepeliretur, extra, canis instar, coemeterii benedicti solum! At quae pinxit sua indole nativa, ea quidem sublimia, insuperabilia; quae pinxit, aliquid alienum a stilo suo admittens, visa Florentia, ea mendis feruntur obnoxia; – tunc enim bonus dormitabat Homerus, at in somno ipso semper Homerus; – quae denique rursus Perusiae patravit temperans utraque more ingenii sui, talia sunt, ut egregium constituant; et quae Perusiae deduxit coloribus in Aula de mutandis pecuniis (italice *Sala del Cambio*) divina potius, quam humana videntur, dignaque viro, a quo ille Raphael fuit, qui Vaticanas aulas tot prodigiis decoravit, quot super parietes harum finxit imagines.

Enumerare Vannuccii opera libri est munus, non elucubrationis angustae; plura per pinacothecas orbis terrarum dispersit cupido operum praeclarorum; nonnulla invidia, nonnulla ignorantia dissipavit, destruxit, delevit; quae Perusiae, quae in Umbria, Romae, Florentiae, in Italia denique supersunt, adhuc praeceptori Urbinatis famam egregiam adstruunt atque immortalem.

G. P.

EX ARGENTINA REPUBLICA.

URBS a Sancta Fide nuncupata inter primaria oppida Argentinae reipublicae nominari iure debet. Anno MDLXXIII a Ioanne de Garay fluvio Quiloasae – (nunc a S. Xaviero

Petri Vannucci tabula Christum referens cruci fixum.

videlicet exiguo pretio venales, famae atque existimationis contemptores, bellicae rei rudes, atque in pace importuni. Cuiusmodi erat Cerealius (1), cui non longo tempore a suscepta praefectura opus fuit ut everteret perturbaretque omnia. Iste quidem, cum cerneret provinciam in summa adductam discrimina, terram reliquit, se suaque omnia navi commisit, inque undis suae ignaviae tutum collocavit domicilium. Quinimo ne se ipsi sua opera cives tuerentur prohibebat; e mari namque litteras mittebat praecipientes ut intra muros se continerent, nequis extra fossas exsiliret, neve cum invictis viris, barbaris scilicet, consereret manum (2). Legas velim epist. CXXVII, CX, etc.... (neque enim omnia hic exscribere licet) et videbis quomodo ipsis furibus sententia publica damnatis, ipsisque lenonibus, qui scortis praefuerant, ad summa imperia aditus patuerit.

Equidem ego censeo synesianas epistolas his monumentis annumerandas esse, quibus clarius explicetur quomodo res romanae conciderint. Viluerant quippe imperia, exstinctus erat militibus animi vigor, provinciae, longinquae praesertim, omni ope erant destitutae, nec earum cura erat aut memoria, nisi quando quasi in praedam improbis praefectis vicissim tradebantur. Atqui talis erat, illa aetate, romani imperii conditio, ut illud cadaveri iure assimilare posses, cuius membra unum alterumque subinde cadunt, interna potius tabe dissoluta, quam violenta aliorum manu discerpta.

Haec sufficiant quibus, quantum utilitatis et iucunditatis illae epistolae tibi afferre possint, suspiceris. Hoc unum antequam rem absolvam lectorem monitum volo: epistolas in editionibus, quas prae manibus habemus, tumultuarie omnes nullaque temporum habita ratione esse congestas, neque cuiquam earum diem apponi aut annum quo scripta fuerit. Quo fit ut quam difficillimum sit definire quae a Synesio etiamtum gentili datae sint, quae vero a Synesio sacris iam initiato. Equidem nonnullae ratione argumenti quod tractant produnt hominem christianum atque episcopum virili constantia agentem; quae certe admodum utiles sunt ecclesiasticarum rerum studiosis. Ceteras vero certo tempori multo nonnisi labore adudices. Quem tamen laborem suscepit, quantumque ego opinor, feliciter conclusit Gallus quidam scriptor (1); qui primus in vernaculum sermonem omnia Synesii opera convertit. Hic enim, postquam singulos epistolarum versus attente rimatus est, omniaque Synesii opera inter se contulit, sat probabiles invenit rationes, quibus ordinem temporum quo scriptae a Synesio sunt restitueret. Qua ex impensa huiuscemodi labori cura licet concludere tertiam tantum epistolarum synesianarum partem inter ecclesiasticorum Patrum opera certo recenseri posse; propterea quod ceterae, probabilius ante annum CDX scriptae fuerunt, quo tempore simul ac christianam doctrinam amplexus est Synesius, ad episcopi gradum est evectus. Uti enim demonstrandum suscipiemus, non prius Christianus Synesius fuit, quam Episcopus.

I. Lemette.

(1) Cfr. num. XIX.
(2) *Epist.*, CXXIX.

(1) H. Drvon. — *Les œuvres de Synesius*... (Parisiis ed. Hachette). Opus maxima cura exaratum, in Academia Parisiensi summa laude praemioque est donatum. Cuius ad calcem tabulam habes epistolarum iuxta temporum ordinem distributarum.

DE PETRO VANNUCCIO

QUI VULGO DICITUR *IL PERUGINO* (2).

Vannuccii tantum nomen erat, ut undique ad eius scholam confluerent instituendi iuvenes, quotquot ad bonarum incrementum artium Europa tunc temporis alebat; et Perusina urbs non septimontio tantum, sed vel Musarum laude cum Romana certare feliciter videbatur, eo vel maxime quia Petrus Romam accersitus in Xystino sacello parietes artis suae miraculo decorabat. Sed aliquid sibi Vannuccius noster maturabat addere, quo adepto omnino artis apicem contingere videretur. Hinc quae a pictoribus Bonfigli et Della Francesca condiscipulis suis apud Nicolaum Perusiae susceperat, quippe horum ultimus in architectonicis inveniendis frontibus ac distribuendis quodammodo principatum gerebat, perficere conatus est, et Florentiam demigravit, ubi, siqua fides Vasario, Andream a Verrocchio, doctorem habuit, quasi Cato novus, qui Graecas discere litteras non erubuerit, etsi senescens.

Quidquid fuerit, mirabilia visu apparent, quae architectonice in tabulis delineavit suis, in quibus harmonicum et suavissimum intuenti animo est, quod veluti campum occupat, finemque picturae facit. Atque hic notatum volo, quod elegantissime spatia tractusque camporum et collium cum diligentissimis architecturis miscuerit, ita ut veluti triplici carmine distinearis admirans: non enim removere ab effigie potes obtutum, quominus in arva incidant et haereant oculi suavitate quadam allecti; qui si divertere devii alio et vagi voluerint, deliciis architecturae, ne abeant, in tabulam revocantur. Ista quidem, sententia mea, pulcherrima habeantur necesse est; non enim de una ratione pictoria fit periculum, sed de triplici arte: aliud enim est effigiem pingere, aliud agros et montes, campestria, ut ita dicam in summa, aliud architecturae lineas deducere.

Neminem vero fugiat hoc, quod mihi fit singulare; in illa enim tabula, quae porticum deliciosissimam offert, et inter arcus tormenta Crucifixi morientis ostendit, Matrisque SSmae adgemiscentis, genuflexae, precantis praebet effigiem, quidquid agrorum est ultra, moestum habet aliquid et moerens, solitudinem quamdam exhibet ac desolationem in ipsa camporum pace illa mirabili. Quae autem in Praesepio sunt, pacem habent, at animum recreant, erigunt, evehunt quasi in orientem diem, etsi, quae subiecta sunt oculis, media squallere hieme, media confici nocte cognoscantur. Tranquillitas est, quies est admirabilis; sed quanta est in ipsa quiete laetitia! Quae autem, quasi sculptorio opere perfecta, pilis geminis inscribuntur, quibus frontis trabes innititur, ornamenta praeferunt eximia, digna non obtutu intento tantum, sed quae marmorarii artifices operibus iterent suis, nisi iam iis gestus sit mos in utroque marmoreo stipite pictae portae, quae videnda est in aula maxima Romani Palatii ad SS. Lau-

Virgo Mater Perusiae urbis custos.
(Ex tabula Petri Vannuccii).

(2) Cfr. num. sup.

Anemurii sacris in aede operatus est, precesque pro defunctis ibi conditis ad Deum fudit, alumnis queis libuit adstantibus. Tunc ludis puerilibus dies transigitur: pars sub umbra inambulant; alii saltationibus popularibus indulgent; alii in memoriam revocant acta melioris aetatis. Interea sex ingentes tauri et lanigeri numero viginti disrupti subiguntur igne, epulae opiparae instruuntur. Diu et laute comessatum est. Comessationi interfuere provinciae gubernator eiusque administer, quique e vestigio rheda vecti in urbem sunt regressi. Ceteri nonnisi devexo sole qua venerant ratione se ad urbem receperunt. Ingressus autem in urbem solemnis imprimis fuit. Alumni eodem atque in exitu matutino ordine vias pervagarunt acclamantes: effusa ubique multitudine tam insuetam pompam adspectante, ad Collegium pervenere, ibique, actis per brevem orationem a rectore gratiis, postremam praebuerunt acclamationem. Noctu electrica collustratio in via principe renovata est.

Haec de Collegio Sanctafidensi in Argentina deque eius anniversario XL summatim attigisse satis sit. Vos etiam qui legitis memorabili eventui plaudite; ac interim valete.

E. Torréns S. I.

DIARIUM VATICANUM.

Mense Octobri an. MDCCCCIII, die XVI, post privatas nonnullas admissiones, SS. D. N. Pius PP. X sui adeundi potestatem facit excmo viro Paulo Aouad, archiepiscopo Nazareno, Maroniti Patriarchatus obsequia offerenti cum rectore et alumnis collegii Maronitarum de Urbe; ac deinde Romanis presbyteris adolescentium animos ad pietatem excolentibus in pia domo ad pontem Palatinum trans Tiberim.

Emus vir Aloisius Tripepi academiae, cui a Catholica Religione nomen, praeses a Pontifice renunciatur.

Rmus vir Iosephus Wilpert, Protonotarius apostolicus, ad Germanorum Caesarem a Pio PP. X missus, autographas Pontificis litteras eidem Berolini tradit.

— die XVII excipiuntur emus vir Salesius Card. Della Volpe, apud S. Congnem de Propaganda Fide oeconomicae rei praepositus; excmi viri Gerlandus Maria Genuardi, episcopus Iacien.; Lotarius D'Arrigo, archiepiscopus Messanen.: rmus d. Felix Fioretti, praepositus genlis sodalium Barnabitarum; Ludovicus Pastor, eques torquatus, aliique viri sive nobilitate sive doctrina insignes.

— die XVIII, mane, emus vir Aloisius Tripepi, S. Congregationis «Indulgentiarum» a secretis; clarissimi viri Lefebvre comes, eiusque uxor; Fridericus Pustet; Philippus Meda, moderator Italici diarii, cui titulus *L'Osservatore Cattolico*; Sassoli comes; denique rmus p. Genocchi, procurator genlis Evangelizatorum a SS. Corde Iesu. — Vespere, post excmum virum Iosephum Georgium de Ehrler, episcopum Spiren., in peristylio, cui «a pinea» nomen SS. D. N. coram se admittit Urbanos cives ad numerum XX millium, iisque ab hodierno Evangelii loco, in quo sanatio reguli filii narratur, argumentum deducens, pientissimam orationem habet de Fide Christiana a parentibus in liberos inducenda, deque liberorum officiis erga parentes.

Excmus vir Raphael Merry del Val publicis negotiis praefectus a Pontifice deligitur.

— die XIX in throni aulam apud Pontificem inducitur

SATURIO.

Comoedia latinis versibus conscripta et in tres actus distributa.

Cal. Gaudet doceri scholas me gymnasii?
Sat. Gaudet.
Cal. Sed quare nullas unquam litteras
Dedit?
Sat. Quid? Nesciam.
Cal. Quibus nam negotiis
Instat Athenis?
Sat. (Quid dicam?) Mercatoriis.
Cal. Sciebam iamdiu, hospes! Cuius sed generis?
Sat. Quam molestus es puer! Non nunc, dicam postea.
(Balsamum vendit, condiar quo mortuus,
Vel restim potius quae te faciat pensilem).
Cal. (1) Quid pensas, hospes? Tibi molestus forsitan...
Inter caenandum loquemur commodius.
Sat. (Cum bene pransus, bene cum potus siem,
Ab istis aedibus fulgur ut fugero!...)
Cal. Siem ne timeo molestus hospiti...

III.

Pamphilippus, Callidorus, Saturio.

Pam. (2) Tibi, Callidore, nuncium gratissimum
Mei nunc nomine parentis referam.
Cal. Quid est hoc gaudium, quod mihi debeas
Nunc, Pamphilippe, nunciare? Percipiam
Ultro lubentius, grato cum pectore.
Pam. Divina dum?
Cal. Quî vis divinem, puer?
Pam. Dicam libenter, sed remotis arbitris.
Cal. Vade, hospes, intus, tibi ne displiceat,
Teque mox mox ipse laetior subsequar.
Sat. (Qualis ex machina consuevit Deus,
Meis me tricis liberavit puer) (3).
Cal. Tu, Pamphilippe, dicito liberius.
Pam. Loquor. Meis scito nuper vidisse oculis
Hospitem tui patris Theuropidis.
Cal. Hoc me volebas, Pamphilippe? Iamdiu
Sciebam... Namque hic erat!
Pam. Ipsus ne?
Cal. Ipsissimus!
Pam. (4) Hic erat? Quomodo potuit progredi
Ipse me, qui vadit formicino gradu?
Miram sane narras rem vix credibilem.
Enim me plurimis rogitavit precibus,
Quas adprobavit pater ipse Calipho,
Ut tibi orator cautior procederem,
Nimius offenderet subitum ne nuncium.
(Malum! Iste hospes..... Anguis latet heic!)

(1) *Subtristis et quasi moerens.*
(2) *Hilari vultu introgressus loquitur.*
(3) *Introgreditur.*
(4) *Magna tactus admiratione.*

Cal. Quare nunc loqueris, Pamphilippe, solus?
Pam. Sine, sine, tacitus mecum considerem...
Enim hic hospes longe est alio differens!
Habitu, voce, vultu cum vestibus!
Sat. (1) (Hac transibo, salvus hac ero certius).
Cal. Sed qui rumor?...

IV.

Strobilus, (2) Callidorus, Pamphilippus, Dinacium.

Str. Mane, vir furacissime!
Manibus pol carnem subripere ausus est,
Velocior catulo oculis evanuit.
Miser, quid faciam? Ehu! dicam quid domino?
Meis sed ipse verbis fidem praestiterit?
Furem sed caro suffocet in gutture.
Cal. Quid dicis, Strobile?
Str. Strobilus prorsus ero,
Meas in manus incidet si denuo.
Hoc ego cultro mactabo furunculum.
Din. (3) Heic qui rumor gentium? Strobile, quid facis?
Cal. Non me vides, Strobile? Quicum tu loqueris?
Str. Ei loquor mihi nuper qui rapuit,
Vel iam in ferculo vitulinam optimam.
Pam. Neminem vidimus transeuntem, Strobile!
Din. Tibi quis est autem furatus ferculum?
Str. Si resciam, peream! Carnem detraxeram
Modo de flamma sapidamque torridam,
Et melius fauces quo pruriret hospitum,
De cella aromata rapidus sumpseram.....
Redivi, et caro evanuit citissume.
Din. Catus suis forte furatus unguibus.
Str. Meis pol auribus audivi strepitum
Eius fugientis in cellam proximam.
Din. Erit procul dubio coquus ille furcifer,
Fuit vocatus nuper in auxilium.
Str. Neutiquam! per omnes deos et Proserpinam!
In cellam praeceps iverat vinariam.
Din. Vide ne frustra incuses alios pervelim,
Et ipse ingluviem replêsti ferculo.
Str. (4) Sciebam ego hanc fabam cudendam in Strobi-[lum.
Ducuntur fures in culinam saepius...
Suam qui serviunt servitutem magis,
Ori qui serviunt, manibus cum sacculis.
Sed quid ego? cur me excrucio? cur me ma-[cero?
Curare consules debent hanc provinciam.
Din. Sine ergo consules: resumito spiritus,
Remque perlustrare nos iuvabit sedulo.
Et si fur esset hospes hic nuperrimus?

(1) *Transiens involucrum ferens.*
(2) *Ingreditur alba veste, more coquorum, indutus, et maximo furore actus. Gerit manu machaerium.*
(3) *Prosilit ex improviso.*
(4) *Ironice.*

Str. Suspicio est mihi nunc vos suspicarier.
Si esset? illum resti pol faciam pensilem.
Pam. Sed exspectat pater. Vale mi dulcissime,
Meamque dicam suspicionem patri.
Cal. Eamus intro.
Str. et Din. Eamus (1).

V.

Saturio (2).

Sat. In malam crucem!
Fuit mî periculum quidem gravissimum.
Modo respiro. Nempe quam formidinem
Mea sum nuper passus imprudentia!
Eram culinae ductus nam dulcedine,
Fumisque, volant qui feriunt aërem,
Ne dicam fame potius voracissima.
Suos sed oculos alio vertit coquus;
Citius quam dicam carnem subripui
Bene iam ustam, garo fluentem undique.
Hanc voluptate manducavi maxima,
Imo quin digitos cupide rosi meos (3).
Sic exspectare prandii tempus possiem.
Ehu! quae mihi stomachus semper vexatio!
Mox, mox ut laute pergraecabor hodie!
Ut bene senex cessit in fallacias!
At ibo intro; me pauxillisper colligam
Ut concenturiem in corde sycophantias.
At, at, quem virum confidentem video?
Habet huc recte... Qua peregrina facie!

VI.

Theuropides et Saturio

The. (4) Es in tuis tandem aedibus, Theuropides!
Habet Callidorus hic quem valde diligo;
Habet Chremes senex... quos videre cupio.
Dî, vobis gratias ago quam maximas,
Quod me fecistis contra quam speraveram
Brevi tam tempore reducem in patriam!
Urbis reviso moenia, mox patrios lares
Visurus et amicos, et carum filium.
Enim quis homo manet nunc in ostiis?
Hic famem portat.
Sat. Ni tibi gravis foret
Res, dice quis es, qui fores curiosius
Observes cupidis Chremetis oculis?
Senem forte quaeris, hominemque noscitas?

(*Ad proximum numerum*).

I. B. Francesia.

(1) *Omnes introeunt.*
(2) *Magna cautela accedit ac suspiciosior, huc illuc adspectans.*
(3) *Gestu rem imitatur.*
(4) *Graeca veste indutus. Intrat laetus, dum Saturio e longe eum curiose circumspectat.*

dicitur) - imposita est; sed ingruentibus barbaris omniaque passim depopulantibus, civitas integra post annos octoginta ad ostium Salsi fluminis est transvecta, ubi hodieque perstat. Quippe locus natura sua tutior atque defluentibus undique aquis, si oram versus septemtriones demas, munitus atque vallatus. Hic *magalia quondam* et

Prima locare manu molirique aggere tecta

licuit humili atque exiguo aspectu. Nunc vero urbs in dies aedibus novis atque elegantibus per apertos campos diffunditur ac propagatur. Ad incrementum hoc recens plurimum conferunt ferriviae, quae ex hoc provinciae capite conterminas regiones permeantes, ad septemtrionalem usque plagam reipublicae protenduntur, per ipsasque pagorum seu coloniarum merces et silva ad usus humanos ob duritiem exoptatissima ex ingentibus *Chaci* nemoribus decisa, ad portum Sanctae Fidei perpetuo convehuntur.

Inter publica urbis aedificia memoriae digna est arx municipii perantiqua, quam Hispani olim *Cabildo* dixerunt; idque nomen adhuc viget. Memorabiles in primis aedes apud Argentinensem gentem: ibi enim lustris abhinc decem legum codex, quibus respublica paret, conscriptus atque sancitus est, Iosepho Urquiza, tyranni Rozas devictore, foederatas Argentinenses civitates moderante. Alterum consequitur aedificium, quod fama iam per oras australes Americae latius inclaruit, lyceum scilicet seu Collegium Immaculati Conceptus B. Virginis. Quippe in eo humanis disciplinis imbuti fuerunt provinciarum Argentinae numero novem moderatores, archiepiscopus Monsvideanus, aliique sacri praesules et sacerdotes, et viri in re civili principes quamplurimi. Collegii amplitudo, mole aedium atque atriis ad ludos alumnorum exercendos, insulam domorum fere integram complectitur et turribus duabus, altera campanaria, altera speculatoria, sublimis consurgit.

De qua quidem speculatoria turri pauca contexere hic iuvat. In angulo Collegii, qui ad Austrum Orientemque simul vertitur, eminet: ei tegumento est solarium tectum, circumque parietes ad altitudinem humanae staturae perducti sustinent indices venti duos, duo anemometra et praealtum apicem fulminum receptorem. Conclave ad speculandum quaternis fenestris cum transennis est instructum; in fenestra, quae Australem spectat Crucem, lignea domuncula inest parum ad viam sese protendens: ibi fistulae dependent ad calorem, udum aërem et vaporem exhalatum dimetiendum, aliaque instrumenta atque automata, quibus diu noctuque mutationes atmosphaerae inscribuntur. Venti etiam cursus et indicatur perpetuo et dimetitur automatis et filis quibusdam metallicis, per quae electricus agitur rivus. Peractae speculationes singulis diebus ad horam certam Bonas-Auras transmittuntur telegrapho, eaeque evulgantur in charta rei meteorologicae, quae de tempestate totius Argentinae, a freto Magellanico ad usque Paraguariae oram et flumen Ianuarium Brasiliae caput, quotidie Bonis-Auris editur.

Collegium Sanctafidense institutum est die IX mensis Novembris, an. MDCCCLXII, a Ioachimo Suarez et Petro Vigna S. I. sacerdotibus, hic Romanus, Hispanus ille; eiusque exordium ratum auctoritate sua voluit summus provinciae Sanctafidensis moderator Patricius Cullen. Is enim luce illa memoranda ad Collegium convenit, sequente administrorum reique civilis magistratuum longo comitatu et militaribus symphoniacis concinentibus, atque in aula maxima habitis singulari eloquentia orationibus, «gymnasium sub tutela publicae rei moderatorum initum et constitutum declaravit». Non mirum igitur si mense Novembri redeunte, an. MCMII, post annos XL, veteres alumni in animum induxerunt tam faustum anniversarium solemnibus quibusdam celebrare. Primum quidem in hac urbe coetum constituerunt anniversario celebrando praepositum, ad quem, simulac est nunciatus, a remotioribus locis Argentinae et ab ipso litore Uruguaiae omnes qui in hoc gymnasio fuerint educati nomen viritim detulere, animum opemque conferentes. Illi etiam qui provinciae gubernacula tractant ad sumptus necessarios tria millia nummorum, ut aiunt, *nationalium* ex aerario posuere.

Faustissimum illucescentem diem ad anniversarium celebrandum constitutum quadraginta ignivomae sphaerae, in memoriam annorum qui effluxerant, fragore salutaverunt in atrio Collegii ab aureis malis cognominato: aedes autem Collegii sexcentis flammulis ac signis, veluti navis fasciolis exornata, totae contectae conspiciebantur. Venerabili sacramento cum insigni pompa publicae venerationi proposito, ambrosianus hymnus a symphoniacis decantatus est, praecinente Vicario generali Dioeceseos, Collegii quondam alumno: adstabat in solio episcopus nostrae civitatis; Patres et Fratres Societatis aderant cum cereis et albo amictu, sacerdotes, summus Provinciae moderator Rodulphus Freyre, eius administer, praeses Municipii, senatores, populares oratores, iuris periti quam plurimi, aliique viri auctoritate spectandi et muneribus functi amplissimis. Deinde luculentam et tempori aptam habuit e suggestu orationem Hyacinthus Viñas. Ad meridiem Roma telegrapho transmissa est et summa omnium laetitia accepta gratulatio et singularis benedictio Pontificis Maximi impertita magistratibus atque alumnis Collegii. Ad id fere temporis episcopus titularis Anemurii, Richardus Isasa, ad Sanctae Fidei properabat, quem archiepiscopus Monsvidei delegerat, ut eius personam in solemnibus originis Collegii memorativis gereret; quippe uterque humanis disciplinis imbutus quondam fuerat in hoc gymnasio.

Adulta die alumni adolescentes externi pompam in honorem Collegii instituerunt. Instructo agmine, praeeuntibus militaribus symphoniacis et pyricis sphaeris strepentibus, viam urbis principem composite percurrunt, gymnasium et magistros identidem acclamant, ad Collegium gratulabundi et gestientes pertendunt; ibi excipiuntur a Patribus, a grandaevis alumnis bene multis; in atrio patenti conglobantur, gratulatoriam habent concionem, utque altius inhaereret memoria diei illius, librum ex carminibus praelo excusis moderatori Collegii tradunt nominibus maiorum subscriptis. Denique verba fecit episcopus Anemurii, adolescentes laudavit ipsisque animum adiecit.

Inde ad ianuam omnes processerunt, ubi prostabant tabulae pictae referentes pristinos gymnasii conditores, P. Suarez, P. Vigna et D. Cullen, moderatorem Provinciae Sanctafidensis, atque eximios alumnos, qui in episcopali dignitate vel in provinciis moderandis floruerunt. Parata erat ibi tabula ex aere cusa cum inscriptione et scuto Collegii, quae in vestibulo domus parieti affixa anniversarii memoriam posteritati proderet. Haec loco suo contecta velo appensa erat. Ut ventum est in aditum Collegii, adstantibus Anemurii episcopo et provinciae gubernatore, confertissimaque alumnorum multitudine, Raymundus Lassaga vir amplissimus velum sustulit, atque orationem obortis lacrymis recitavit in laudes gymnasii ac praeceptorum elegantissime excurrens. Numismata duplicis generis faciem Collegii referentia, altera aenea, argentea altera, ad memoriam anniversarii perennandam coetus anniversario celebrando praepositus procudi iusserat: libellum etiam praelo subiecerat complectentem alumnorum nomina, quotquot ab anno MDCCCLXII ad nostros usque dies in gymnasio et seminario Immaculati Conceptus B. V. instituti fuerant. Tabula igitur affixa atque detecta, inter alumnos et libellus et numismata dispertiri coepta sunt. Sic transactum ea die, quae prima fuit ex tribus ad memoriam anniversarii celebrandam adsignatis. Noctu festivorum ignium artificia incendebantur in atrio Collegii. Praeses autem municipii testandae laetitiae causa viam urbis principem multicoloribus electridis lampadibus in arcus dispositis collustrari iussit et scutum Societatis ipsis lampadibus efformari in fronte aedium Collegii.

Dies altera rusticationi in agro Guadalupano adultis alumnis habendae, fuerat destinata. Ager Guadalupanus nobilis imprimis est ob aedem cognomine Magnae Matri a saeculo XVIII dedicatam. Non procul a templo latissimus patescit lacus, piscosus et scaphis sulcabilis: e regione urbs Parana in clivo eminet spectanda turribus. Locus laetus, satis atque arboribus amoenus, et quondam ad rusticandum propter urbis propinquitatem delectus. Conscensis itaque rhedis et carris, ut mos Collegii vel in hoc pristinus servaretur in rusticando, musici Collegii adolescentes ceterique alumni viam arripuerunt, et brevi se ad sacram aedem contulere. Ibi divinam hostiam ad aram B. V. litavit episcopus Anemurii et statim ad socios alumnos piam habuit cohortationem. Deinde ad puerorum consuetudinem instituti ludi, non secus ac si lusores alioqui adulti et graves nondum e pueris excessissent.

Tertio die in praedio Collegii ad Salsum flumen alumnis omnibus rusticandum fuit. Orto iam sole, iter e nostro Collegio susceptum est. Praecedebant adolescentes externi; consequebantur interni; post hos Seminarii alumni; denique Patres et viri adulti; immensum agmen praeibant symphoniaci, in medio genus omne fidicularum pulsabant fidicines: omnes ad tubarum clangorem tympanorumque sonitum quaterni per mediam viam incedebant; sic ad extremam usque urbem peragratum est ad Gallorum ferriviae stationem. Ferreis curribus considentes vaporitraha ad praedium citatis rotis transvexit. Excensione facta, episcopus

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI

PII

DIVINA PROVIDENTIA

PAPAE X

ALLOCUTIO

HABITA IN CONSISTORIO

DIE IX NOVEMBRIS ANNO MDCCCCIII.

Venerabiles Fratres,

Primum vos hodierna die ex hoc loco Nobis alloquentibus, illud ante omnia occurrit animo, attingere oportere factum proximo tempore, quum delatam per vestra suffragia Apostolici fastigii dignitatem declinare obtestando conati sumus. Etenim nolumus, id Nos fecisse ob eam rem arbitremini, quod aut parum voluntatis vestrae significatio honestissimumque de Nobis iudicium moveret, aut pigeret etiam laborare amplius Ecclesiae causâ, cui quidem aetatem omnem animamque devotam haberemus. Verum quum explorata Nobis esset sive inopia virtutis Nostrae sive exiguitas ingenii, quumque simul constaret, quae quantaque a Pontifice romano essent iure expectanda, quid mirum si tanto sustinendo muneri Nos ipsos plane impares fore videbamus? Profecto evangelica curare ut vulgo serventur praescripta, rite custodiantur consilia; sarta tecta Ecclesiae praestare iura; multiplices maximasque diiudicare causas quae de societate domestica, de institutione adolescentis aetatis, de iure et proprietate extiterint; perturbatos civitatis ordines ad christianam aequabilitatem componere; brevi, terras expiando caelis comparare cives: hae, inquimus, similesque Apostolici officii partes maiores eae quidem videbantur quam ut his viribus expleri digne possent. Accedebat, id quod in Encyclicis Litteris proxime significavimus, ut excipiendus locus eius esset Pontificis, cuius et studium in religione amplificanda fovendoque multipliciter pietatis cultu, et sapientia in profligandis erroribus horum temporum, doctrinaeque vitaeque christianae integritate publice privatim revocanda, et providentia in relevanda humilium inopumque fortuna atque incommodis civilis societatis opportune subveniendo, sic eluxere, ut humani generis immortalem ei cum admiratione gratiam pepererint. Quem non deterreret haec tanta excellentia et magnitudo viri ab ista tamquam hereditate adeunda muneris? Nos certe, tenuitatem Nostram reputantes, deterrebat vel maxime.

At quoniam arcanae Dei voluntati visum est, supremi Apostolatus Nobis onus imponere, id equidem, ipsius ope auxilioque unice confisi, feremus. Quantum autem est in Nobis, certum destinatumque est, omnes curas cogitationesque illuc conferre ut sancte inviolateque servemus *depositum* fidei, et sempiternae omnium saluti consulamus; eiusque rei gratiâ nihil quidquam aut laborum aut molestiarum umquam defugere. – Quum vero necesse sit christianaeque rei publicae quam maxime intersit, Pontificem in Ecclesia gubernanda et esse et apparere liberum nullique obnoxium potestati, ideo, quod conscientia officii, simulque iurisiurandi quo obstringimur, sacrosancta religio postulat, gravissimam in hoc genere iniuriam Ecclesiae illatam conquerimur.

Porro ea Nos magnopere cogitatio recreat, in perfunctione tam gravi tamque difficili ministerii huius praeclaro Nobis adiumento vestram, Venerabiles Fratres, et prudentiam et navitatem fore. Siquidem ob eam praecipue causam adesse Nobis, divino munere beneficioque, Collegium vestrum novimus, ut administrationem Ecclesiae universae, consilia operamque conferendo, utilissime adiuvet. Quocirca dicere vix attinet, illud Nos solemne habituros, in omni rerum cursu, praesertim si qua causa gravior inciderit, iudicii sollertiaeque vestrae subsidium expetere; idque eo etiam, ut pro sua quisque parte immensum officii onus, quo premimur, sustineatis. Quippe res agitur ea, quae praeter haec fluxa bona ad immortalia pertineat; nullis locorum inclusa finibus, orbis terrarum rationes complectatur; evangelicorum reverentiam praeceptorum in omni tueatur genere; denique curas Nostras non ad fideles modo, sed ad homines afferat universos, *pro quibus mortuus est Christus.*

Itaque mirari licet, esse complures, qui novarum rerum cupidine, ut est aetatis ingenium, coniicere laborent, quae Nostra gerendi pontificatus ratio futura sit. Quasi vero investigatione res egeat, aut planum non sit, Nos eam ipsam insistere velle, nec aliam posse viam, quam decessores Nostri usque adhuc institerint. *Instaurare omnia in Christo*, hoc ediximus Nobis esse propositum; et quoniam *Christus est veritas*, idcirco obeundum Nobis est in primis magisterium et praeconium veritatis. Hinc simplex, dilucidus sermo Iesu Christi et efficax perpetuo, curabimus, dimanet ex ore Nostro, alteque inculcetur animis, sancte custodiendus; quam quidem custodiam Ipse adiumentum dignoscendae veritatis voluit esse maximum: *Si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis. Et cognoscetis veritatem, et veritas liberabit vos* (1).

Pro munere autem tuendae veritatis christianaeque legis, Nostrum necessitate erit: notiones illustrare et asserere maximarum rerum, sive naturâ informatas, sive divinitus traditas, quas nunc obscuratas passim atque obliteratas videmus; disciplinae, potestatis, iustitiae aequitatisque, quae convelluntur hodie, principia firmare; universos singulos, neque solum qui parent, sed et qui imperant, utpote omnes eodem prognatos Patre, in privata publicaque vita, in genere etiam sociali et politico ad honestatis normam regulamque dirigere. – Utique intelligimus nonnullis offensioni fore, quod dicimus, curare Nos rem etiam politicam oportere. Verum quisque aequus rerum index videt, Pontificem a magisterio, quod gerit, fidei morumque nequaquam posse politicorum genus diiungere. Praeterea caput quum sit rectorque summus perfectae societatis, quae est Ecclesia, ex hominibus coalescentis, inter homines constitutae, profecto velle debet, cum principibus civitatum et gubernatoribus rei publicae mutua sibi officia intercedere, si catholicorum in omni ora ac parte terrarum velit et securitati et libertati esse consultum.

Insitum quidem est homini, ut veritatem sitienter appetat, oblatamque amplexetur amanter et retineat. Sed tamen vitio naturae fit, ut nimis multi nihil oderint peius, quam denuntiationem veritatis, utpote quae errores ipsorum nudet cupiditatesve coerceat. Horum omnium convicia minaeque Nos minime commovebunt; sustentamur quippe admonitione illa Iesu Christi: *Si mundus vos odit, scitote, quia me priorem vobis odio habuit* (2). Ceterum illa, de quibus quotidie veritatem catholicam invidiose criminantur, quod libertatem impediat, quod scientiae officiat, quod humanitatis progressiones retardet, num disserere opus est quam sint plena falsitatis? – Enimvero infinitam sentiendi agendique licentiam, cui nullius auctoritatis nomen nec divinae nec humanae sit sanctum, nulla sint intacta iura, quaeque, ordinis disciplinaeque fundamenta convellens, in exitium rapiat civitates, damnat eam quidem Ecclesia cohibendamque severe censet; sed istud corruptio libertatis est, libertas veri nominis non est. Sinceram autem germanamque libertatem, qua nempe cuique liceat, quod aequum iustumque sit, facere, tantum abest ut Ecclesia compescat, ut expeditissimam debere esse semper contenderit. – Nec minus distat a vero quod aiunt, obsistere scientiae fidem: quum contra verissimum sit, prodesse etiam, nec ita parum. Praeter enim ea quae sunt supra naturam, de quibus nulla potest esse homini sine fide cognitio, multae res sunt eaeque maximae in ipso naturae ordine, quas quidem sibi pervias habeat humana ratio, sed, fidei aucta lumine, multo certius clariusque percipiat: in ceteris autem vera veris pugnantia facere, quando utrumque genus ab uno eodemque capite et fonte, Deo nimirum, proficiscitur, absurdum est. – Ita vel ingeniorum inventa, vel experientiae reperta, vel incrementa disciplinarum, quaecumque demum actionem vitae mortalis provehunt in melius, quid est causae cur Nobis, qui catholicae veritatis custodes sumus, non probentur? Imo est, quare fovenda etiam, Decessorum exemplo, videantur. At vero recentioris philosophiae, civilisque prudentiae decreta, quibus hodie humanarum rerum cursus eo impellitur, quo legis aeternae praescripta non sinunt, ea Nos refellere et redarguere, memores Apostolici officii, debemus. In quo quidem non humanitatem remoramur progredientem, sed ne ad interitum ruat prohibemus.

At enim, necessarium aggressi pro veritate certamen, inimicos hostesque veritatis, quorum vehementer miseret, amantissime complectimur, divinaeque benignitati cum lacrimis commendamus. Nam si, quae vera iusta recta sunt probare et tueri, quae falsa iniusta prava detestari et reiicere, lex est sanctissima romani pontificatus; non minus est misericordiam veniamque dilargiri peccantibus, idque ad similitudinem Auctoris sui, qui *pro transgressoribus rogavit.* Siquidem Deus, qui *erat in Christo mundum reconcilians sibi*, per Pontifices romanos potissime, ut Vicarios Filii sui, prorogari in aevum voluit *ministerium reconciliationis*, quae propterea ab eorum esset auctoritate indicioque requirenda. Autumare igitur reconciliandam esse Nobis cum quopiam gratiam, esset id quidem iniuriose et perverse iudicantium de munere officioque Nostro, quo ipso debemus paternam erga omnes gerere voluntatem.

Equidem non confidimus, quod decessores Nostri nequivere, assequi Nos posse, ut late fusos errores iniustitiamque omnem vincat usquequaque veritas; in id tamen summa contentione, ut diximus, nitemur. Quod si vota Nostra non sunt plene eventura, illud certe, Deo dante, fiet ut imperium veritatis et in bonis constabiliatur, et ad alios complures, non male animatos, propagetur.

Nunc vero iucundum est, animum adiicere ad amplissimum Collegium vestrum, Venerabiles Fratres, supplendum; cuius honore afficere hodie duos lectos viros decrevimus. Alter, vestris ipsorum testimoniis per interregnum ornatus, praestantem animi et ingenii indolem, paremque gerendarum rerum prudentiam paucis hisce mensibus Nobis egregie probavit. Alterius eximia pietatis doctrinaeque ornamenta, et in diuturna episcopalis procuratione muneris absolutam numeris omnibus diligentiam iamdiu Ipsi habemus exploratissima. Ii autem sunt:

Raphaël Merry del Val, Archiepiscopus Tit. Nicaenus,

Iosephus Callegari, Episcopus Patavinus.

Quid vobis videtur?

Itaque auctoritate omnipotentis Dei, sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, et Nostra, creamus et publicamus S. R. E. Presbyteros Cardinales

Raphaëlem Merry del Val,
Iosephum Callegari.

Cum dispensationibus, derogationibus et clausulis necessariis et opportunis. In nomine Patris ✠ et Filii ✠ et Spiritus ✠ Sancti. Amen.

(1) IOAN., VIII, 31-32.
(2) IOAN, XV, 18.

Venetorum legatio, cui munus Venetae civitatis obsequii et pietatis testimonium tradendi. Nobilis vir Philippus Nani-Mocenigo, comes, librum offerens cum xx millibus subscriptionum et ultra, devote Pontificem alloquitur, qui vehementer commotus grati animi et paterni amoris sensus Veneto populo confirmat.

Conveniunt Pontificem episcopi Scythopolitanus, Neocaesariensis, Mutinensis, Fossanen., Attalien.

— die xx aditus est excm̃is viris Iosepho Giustiniani, archiepiscopo Surrentin.; Dario Mattei-Gentili, archiepiscopo Perusin.; Eduardo Pulciano, archiepiscopo Genuensi; Carolo Caputo, archiepiscopo Nicomedien.; Ioan. Mariae Alexandro Morice, episcopo Caiesen.; Raphaeli Virili, episcopo Troad.; Mario Chigi, principi Urbano cum uxore; denique rm̃o d. Bernardo Felici abbati, procuratori gen̄li Monachorum e monte Oliveto.

— die xxi, mane, excm̃is viris Roberto Papiri, archiepiscopo Firman.; Nicolao Ranieri, episcopo Nursin.; Andreae Righetti, episcopo Carpen.; ac rev. d. P. Palmieri ex Ordine Eremitarum S. Augustini. - Vespere, in « lapidum museo » visendi Pontificem fit potestas civibus Insubris, Aemilianis, Sardiniensibus peregre Romam profectis.

— die xxii, pariter in lapidum museo, peregrinis Liguribus ac Subalpinis eadem facultas conceditur.

Excipiuntur a Pontifice excm̃i viri Aloisius Spandre, episcopus Tiberiad. et Augustae Taurinorum auxiliaris; Ioannes Baptista Scotti, episcopus Auximan. et Cingulan.; Ranierus Sarnari episcopus Maceraten. et Tolentin.; Iulius Martini, Protonotarius apostolicus; denique clarissimus vir Hermannus Grauert, Monacensis athenaei doctor.

— die xxiii, mane, excm̃i viri Bonaventura Quintarelli, episcopus Reatin.; Fridericus Foschi, episcopus Cervien.; Franciscus Baldassarri, episcopus Imolen.; praeterea excm̃i episcopi Alexandrinus Statelliorum; Aquinaten. Soran. et Pontis Curvi; Massensis. - Vespere, in Vaticana basilica Pontificem conveniunt peregrini Umbri, Piceni, Flaminii.

— die xxiv Pontifex audit excm̃os episcopos Narnien., Asisien., Montis Alti, Nucerin., Tifernaten., S. Angeli in Vado et Urbanien.; Savelli Spinola antistitem, S. Cong̃nis de Propaganda fide a secretis pro rebus orientalibus; Othorinum Gentiloni comitem, coetui catholicarum societatum in Piceno praepositum.

Vincentius M. Ungherini, capellanus intimus Summi Pontificis, inter xii viros Urbi curandae refertur.

— die xxv, mane, apud Pontificem admittuntur excm̃us vir Lucianus Gentilucci, episcopus Fabrianen. et Mathelicen.; atque adolescentum ex plebe agmen, qui sacra synaxi primum his diebus refecti sunt. - Vespere autem in « lapidum museo » Veneti cives, Romae domicilium habentes.

— die xxvi excm̃i viri Petrus Balestra, episcopus Calaritan.; Celestinus Del Frate, episcopus Camerinen.; et Eugenius Cano, episcopus Bosanen.

Excm̃us vir Franciscus Sogaro, archiepiscopus Amidensis, Pontificiae academiae nobilium ecclesiasticorum praeses renunciatur.

— die xxvii Purpuratus Pater Patritius Franciscus Moran, archiepiscopus Sydneyen. nobiles aliquot familias ex Australia coram adducens; excm̃i viri Benedictus Lorenzelli, apostolicae Sedis legatus apud Francogallos ex Urbe profecturus; Vincentius Veneri, episcopus Amerinus; et rm̃us P. Fiat, moderator sacerdotum a « Missione ».

— die xxviii, mane, excm̃i viri Franciscus Sogaro, archiepiscopus Amiden.; Gustavus Carolus Maylath, episcopus Transilvanien.; Benedictus Spila, episcopus Alatrin.; rm̃us abbas Piscicelli Taeggi, magister prior Barensis; rm̃us p. Wilfridus Raynal, procurator generalis Anglicae congregationis Benedictinae; O' Reilly tribunus militum, curio urbis Capitis in infima Africa; Augustinus Bartolini, canonicus Vaticanus, Arcadum academiae custos generalis.

Rodulphus Kanzler, dynasta, pontificii coetus ad sacram archaeologiam a secretis dicitur.

— die xxix, mane, aditum obtinent excm̃i viri Iosephus Samassa, archiepiscopus Agrien.; David Camilli, episcopus Fesulan.; Caietanus Bacile di Castiglione, episcopus Leucen.; clarissimi viri Antonius Verhaegen et Augustus Melot publici Belgarum coetus legibus ferendis legati. - Vespere in Damasiano peristylio Urbani cives ad xv millium numerum.

— die xxx excm̃i episcopi Asculan. et Ceriniolen.; atque Anglonen. - Tursien.; rm̃i viri Bonifacius Oslaender, abbas ordinarius S. Pauli *extra muros*; Pius Gurisatti, moderator generalis cong̃nis presbyterorum a stigmatibus D. N. I. C.; et Sebastianelli antistes, praefectus studiis regundis in Pontificio Romano Seminario.

Bartholomaeus Dominicus Lippay, pictor, Comes Palatinus creatur; De Koerber, administrorum collegio in Austria praeses, torque ex Ordine Piano decoratur.

— die xxxi SS. D. N. sacra peragens, eucharistico cibo reficit aulicos suos. Deinde apud se admittit excm̃os viros Iosephum Ridolfi, episcopum Tudertin.; Ignatium Ghuireckian, archiepiscopum Traianopolitan. et Abbatem generalem Venetorum Mechitaristarum; De Lainingen-Bellinghein comitem; De Matteis dynastam; S. Severinae Ducem; Bogdanovitch, Russum ducem, cum uxore.

Rm̃us Alfonsus Villard a consiliis S. C. Indulgentiarum et Sacrarum Relliquiarum renunciatur.

ACTUARIUS.

ANNALES.

Russorum Caesaris iter ad Germanos — Sinensis et Macedonica pax — Iaponica res — Americana bella civilia innovata.

ITALICI regis visitationem ad Gallos, proximaque quam ad Anglos ipse iam parat, rependit quodammodo in publica totius Europae re moderanda Wiesbadensis illud, quod novissime incidit, inter Russorum Caesarem et Germanorum colloquium. Qui quidem non iniuria videntur ignota forte consilia sive de Orientis, sive de Occidentis vicibus agitasse, tum forte de Gallica Italicave amicitia recens innovata, tum de Macedonica quaestione prorsus componenda, tum denique de Iaponensi dissidio, de quo in superiori *Vocis Urbis* numero facta mentio est.

Caesarem Russorum ut exciperet, maximum belli apparatum Wiesbadenii Guilelmus coegit, non tam, putamus, ad tutandam hospitis incolumitatem, quam ad ostentandam sui exercitus vim. Adfuerunt legiones multae suis cum vexillis, quaeque praesertim in novissimis bellis contra Gallos, Danos, Austrosve a militibus Borussicis delatae sunt; quae quidem non sine occulta mente congregata apparuere. Gravia haec forent, fortasse, latino foederi mox innovato, nisi interea Lamsdorffius comes, qui peregrina commercia apud Russos gerit, Lutetiae fuisset aliquot dies immoratus, uti dictitant ad Gallos de regis sui amicitia certiores faciendos. Certe insolita agitantur: ipse Hispaniae rex ad Lusitanos iter parat... Speramus omnia pro latina gente non sine quadam utilitate futura.

★

In Macedonia civile bellum, ob imminentem potius hiemis rigiditatem, quam ob Turcarum sponsiones interceptum est. In Iaponia pariter irae sedari videntur, quamquam Russi non modo Mandchuriam provinciam adhuc tenent, sed Moukden ipsa urbe potiti sunt. Causam seu occasionem ex quodam nefario homine sumpsere, quem sibi tradi a Sinensibus iusserant; at potissimam rationem non pauci repetunt ex imperii lubidine, qua ad propagandos fines suos omni ope illi satagunt. Non uni tamen; Iaponii enim vicissim Coreae peninsulae imperium manifeste appetunt; inde classis instructio repetenda.

★

Dum vero bellum inibi saltem ad tempus seponitur, improvisum exarsit Sancti Dominici in insula, et Panamensi in civitate, quae sui iuris esse voluit; odia enim civilia, caedes apud illos populos non facile quiescunt. Itaque bellica navigia ad utrumque litus misere nordicae civitates foederatae, quae tandem aliquando, eventuum vi, mediam quoque Americam in ditionem suam redigent.

POPLICOLA.

PUBLICI PER ORBEM COETUS
LEGIBUS FERENDIS.

In Gallia de interna re moderanda disceptatio adhuc pergit; de expensis contra quae in cultu divino erogantur actum est: Allaud ex socialistis eas abrogari rogavit, dum Gayraud sacerdos in Combesium acriter insurgit ob iniurias Ecclesiae et sacerdotibus inlatas passim. Attamen Combesii auctoritas suffragio plurimorum adhuc valet.

In Italia novi administri adlecti: Giolitti ad res domesticas gerendas, Mirabello ad maritimas, Pedotti ad bellicas moderandas, Tittonius qui res externas regat praecipui recensentur.

In Hungaria Appony, qui popularium comitio praeest, sese a munere abdicavit. Tisza comes qui novo collegio administrorum praefectus est de servanda Hungarorum pace cum Austris orationem dixit.

SCRIBA.

AENIGMATA

I.

Vindicat esse sibi quae *prima* est; *altera* retro
Praestat idem gradiens, sed pergens ordine sueto
Feliculae insidias soli tutamine vitat.
Totum si quaeras, unus sibi vindicat illud
Qui caelum et terras aeterna lege gubernat.

II.

Primae res fiunt cunctae, sed supplice *toto*;
Altera prona virum sequitur, cum foedere sacro
Iungit iuge sibi auxilium per nubila vitae.
Ast ne forte ineas foedus, quin flexus ad aram
Desuper implores lumen tamen auspice *toto*.

I. RAINER.

Ex sociis, qui utriusque aenigmatis interpretationem ad Commentarii moderatorem miserint intra menses duos, unus, sortitus, gratis accipiet opus, cui titulus:

DE EURIPIDIS IRONIA SPECIMEN
SCRIPSIT
D. TAMILIA.

Aenigmata an. VI, n. XVIII proposita his respondent:
1) Pi-tu-ita; 2) Cuniculus.

Ea rite soluta miserunt:

D Le Provost, *Briocen.* — Car. Stegmüller, *Sabaria.* — Guil. Schenz, *Ratisbona.* — Raph. Astorri, *Firmio.* — Lad. Lud. Podobinski, *Cracovia.* — Fr. Skiba, *Striegau.* — Petrus Tergestinus. — E. Burg, *Argentorato.* — V. Hertel, *Mendhusio.* — Henr. Tarullo; D. Farese, *Neapoli.* — Ios. Walter, *Neo-Eboraco.* — Ios. Czudek S. I, *Brzozów.* — Alf. M. Mattioli B[ta], *Asta Pompeia.* — Ios. Wabner, *Versavia Polon.* — Collegium Sch. Piarum *Stellae* — Ioan. Cantono Ceva marchio, *Vercellis.* — St. Figielski, *Prasnysio.* — Mich. Vidal, *Palma in insula Maiorica.* — Petr. Garrone, *Pezzana ad Vercellas.* — Alois. Cappelli, *Senis* — Ioann. Galbiati; F. Arnori, *Mediolano.* — Rug. Pancaro, *Cosentia.*

Sortitus est praemium

RAPHAEL ASTORRI,

ad quem missum est opus, cui titulus:

S. AMBROSII DE OFFICIIS LIBRI TRES.
(Edid. I. Tamiettius).

Sponsor: IOANNES BAPTISTA CIAMPI, iurisperitus.

ROMAE — Ex officina *Pacis* Phil. Cuggiani.